

Sygn. akt I CSK 3305/22

POSTANOWIENIE

Dnia 17 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mariusz Załucki

w sprawie z powództwa M. O. i P. O.
przeciwko Bank w W.
o ustalenie i zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 17 listopada 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 23 grudnia 2021 r., sygn. akt V ACa 632/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwany Bank z siedzibą w W. wywiódł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 23 grudnia 2021 r., którym zmieniono wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 25 sierpnia 2020 r., wydany w sprawie z powództwa M. O. i P. O. o ustalenie i zapłatę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących

rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

Skarżący Bank powołał się na pierwszą i drugą z wymienionych przyczyn przyjęcia skargi do rozpoznania i przedstawił Sądowi Najwyższemu następujące zagadnienia prawne oraz przepisy prawa wymagające dokonania wykładni:

1. potrzeba dokonania wykładni art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13, art. 65 k.c., art. 358 § 2 k.c. oraz art. 69 ust. 3 Prawa bankowego;

2. istotne zagadnienie prawne związane z wykładnią art. 3851 § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 oraz w związku z motywem dwudziestym pierwszym Dyrektywy 93/13, sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie, czy w przypadku uznania w wyniku kontroli incydentalnej obecnych w umowie o kredyt indeksowany do waluty obcej klauzul odnoszących się do indeksacji kredytu kursem waluty obcej za niedozwolone (nieuczciwe) warunki umowne i w konsekwencji przyjęcia upadku umowy jako konsekwencji wyeliminowania z niej mechanizmu indeksacji, kierując się zasadą utrzymania umowy w mocy oraz mając na uwadze postulat przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w przypadku braku nieuczciwych warunków umownych, prawidłowe jest odwołanie się, jako do podstawy dla określenia oprocentowania zobowiązań kredytowych wyrażonych w walucie polskiej, do stawki referencyjnej WIBOR, skoro w umowie wiążącej strony stawka ta występuje i jest ona definiowana jako odnosząca się do kredytów nieindeksowanych, wyrażonych w walucie polskiej;

3. potrzeba dokonania wykładni art. 189 k.p.c.

4. istotne zagadnienie prawne związane z wykładnią art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie, czy wobec umożliwienia kredytobiorcom posiadającym kredyty denominowane lub indeksowane do waluty innej niż waluta polska dokonywania spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonania przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie na podstawie wyżej powołanego art. 69 ust. 3 Prawa bankowego, wzięwszy pod uwagę aksjomat racjonalności krajowego ustawodawcy, uzasadnione jest przyjęcie, że kredyty denominowane lub indeksowane do waluty

innej niż waluta polska są kredytami udzielonymi w złotych polskich, skoro dokonanie przez kredytobiorcę spłaty raty kapitałowo- odsetkowej albo dokonanie przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w walucie, do której denominowany lub indeksowany jest kredyt, prowadzi do skutecznego spełnienia świadczenia wynikającego ze stosunku zobowiązaniowego w postaci umowy kredytu oraz zaspokojenia wierzyciela w osobie kredytodawcy, bez konieczności dokonywania jakichkolwiek przeliczeń bądź innych operacji walutowych wpłacanych przez kredytobiorcę środków w walucie innej niż waluta krajowa;

5. istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), związane z wykładnią art. 385¹ § 1 zd. pierwsze k.c. w związku z art. 3 ust. 1 Dyrektywy 93/13, sprowadzające się do odpowiedzi na pytanie, czy obowiązek ukształtowania postanowień umowy w sposób zgodny z dobrymi obyczajami oraz nienaruszający interesów konsumentów może być interpretowany w ten sposób, że postanowienie umowy zostanie uznane za abuzywne z uwagi na brak spełnienia obowiązku informacyjnego, którego zakres zostanie ustalony w sposób szerszy niż obowiązki wynikające wprost z przepisów prawa powszechnie obowiązującego na datę zawarcia umowy.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał już, że powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. – zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, z 14 września 2012 r., I UK 218/12), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Wspomniane wątpliwości muszą znajdować się w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 listopada 2014 r., III CZP 79/14, BSN 2014, nr 11, s. 7), który powinien wynikać z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 listopada 2013 r., III CZP 71/13). Istotne zagadnienie prawne należy zatem postawić w sposób ogólny

i abstrakcyjny tak, by mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego, a wątpliwości z nim związane muszą mieć charakter wyłącznie prawny, czyli nie mogą obejmować elementów stanu faktycznego sprawy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 16 maja 2012 r., III CZP 14/12, z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14).

Przedstawione zagadnienia nie spełniają powyższych wymagań, ponieważ brak im przymiotu nowości. Wątpliwości skarżącego zostały już bowiem w sposób dostateczny wyjaśnione w orzecznictwie TSUE oraz Sądu Najwyższego. Zgodnie ze stanowiskiem judykatury w razie przyjęcia przez sąd, że po usunięciu klauzul uznanych za abuzywne umowa w dalszej części musi pozostać nieważna, przyjęto, że należy dać prymat woli konsumenta, aby nie doprowadzić do jego nieuzasadnionego pokrzywdzenia (zob. m.in. wyrok z dnia 3 października 2019 r., C-60/18, w którym TSUE orzekł, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że z jednej strony skutki dla sytuacji konsumenta wynikające z unieważnienia całości umowy, takie jak te, o których mowa w wyroku z 30 kwietnia 2014 r., Kásler i Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), należy oceniać w świetle okoliczności istniejących lub możliwych do przewidzenia w chwili zaistnienia sporu, a z drugiej strony, do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie. W późniejszym wyroku z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, TSUE podkreślił jednak, że art. 6 i 7 dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty. Pogląd ten TSUE podkreślił ostatnio w wyroku wydanym w połączonych sprawach C-80/21 – C-82/21, wskazując że artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, zgodnie z którym sąd krajowy może stwierdzić nieuczciwy charakter nie całości warunku umowy zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, lecz jedynie elementów tego warunku, które nadają mu nieuczciwy charakter, w związku z czym warunek ten pozostaje, po

usunięciu takich elementów, częściowo skuteczny, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku, który ma wpływ na jego istotę, czego zweryfikowanie należy do sądu odsyłającego.

W oparciu o przytoczone wyżej orzecznictwo TSUE rysuje się zatem zasada, zgodnie z którą w razie stwierdzenia abuzywności klauzuli umownej lub jej fragmentu, w sytuacji gdy nie istnieje możliwość dalszego wykonywania umowy, nieważność powinna zostać orzeczona co do zasady. Jedyny wyjątek zachodziłby, gdyby orzeczenie nieważności doprowadziło do pokrzywdzenia samego konsumenta. Bez znaczenia przy tym pozostaje, czy na skutek stwierdzenia nieważności doszło do zachwiania równowagi stron umownych. Po pierwsze równowaga ta nie występowała już *ab initio*, skoro stwierdzono abuzywność postanowienia umownego, po drugie w orzecznictwie TSUE podkreśla się, że orzeczenie wydane na podstawie przepisów odnoszących się do niedozwolonych klauzul w umowach konsumenckich spełnia również funkcję odstraszającą przedsiębiorcę od stosowania takich klauzul w obrocie.

W ostatnim z wymienionych orzeczeń TSUE podkreślił również, że w razie stwierdzenia braku możliwości dalszego wykonywania umowy po stwierdzeniu abuzywności zaskarżonej klauzuli, postanowieniom dyrektywy sprzeciwia się inkorporowanie do umowy dyspozytywnego przepisu prawa. Wniosek ten należałoby zatem odnieść także do wskaźnika WIBOR, który choć znajduje zastosowanie w produktach bankowych oferowanych przez pozwanego, nie został ujęty w umowie wprost jako jedna z metod przeliczania kwotowego rat należnych pozwanemu od powodów.

Odnosząc się zaś do potrzeby wykładni art. 189 k.p.c. należy podnieść, że problem ten został już rozstrzygnięty w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Zobowiązanie wynikające z umowy kredytu tworzy wieloletni stosunek prawny między stronami. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego skuteczne powołanie się na interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. wymaga wykazania przez powoda, że wyrok wydany w tego rodzaju sprawie wywoła takie konsekwencje prawne w stosunkach między stronami, w wyniku których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie, nie będzie budziła wątpliwości,

co spowoduje w konsekwencji, iż zostanie usunięta niepewność co do istnienia określonych praw i obowiązków stron oraz ryzyko ich naruszenia w przyszłości (zob. wyrok SN z 12 stycznia 2022 r., II CSKP 212/22). Rozstrzygnięcie, czy zobowiązanie kredytowe istnieje usunęłoby wątpliwość, czy na stronach ciąży dalej obowiązki wynikające z umowy kredytu np. spłata rat.

Natomiast ustalenie, czy kredyt został udzielony w złotych polskich, a następnie był przeliczany na walutę obcą, czy też został udzielony w walucie obcej, a następnie przeliczano go na złote polskie celem dokonania wypłaty stanowi ustalenie faktyczne, które Sąd *meriti* przyjmuje w wyniku dokonania wykładni umowy łączącej strony. Jako element stanu faktycznego ustalenie to nie powinno być kwestionowane w skardze kasacyjnej na mocy art. 398³ § 3 k.p.c. Na marginesie jednak należy podkreślić, że rozstrzygnięcie tego problemu nie wpływa w znaczący sposób na wynik sprawy. Badaniu w świetle art. 385¹ k.c. podlegają bowiem również postanowienia dotyczące świadczeń głównych, jeżeli zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny. Za abuzywną natomiast została uznana klauzula, zgodnie z którą następowało przeliczenie pomiędzy dwiema walutami, nie zaś sam fakt uzależnienia świadczenia umownego od waluty obcej, co jest bezsprzecznie dozwolone w prawie polskim. Klauzula przelicznikowa podlegałaby zatem badaniu z perspektywy abuzywności zarówno w przypadku przyjęcia, że świadczenie główne banku było wyrażone w złotym polskim, jak i w razie ustalenia, że wyrażono je w walucie obcej.

Z tej przyczyny Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c., o kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnął zaś na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie.

[as
at]